

VVT v území přírodního parku Údolí Křetínky na Poličsku

Avifauna of the Křetínka river valley near Polička town

Jiří Mach

Dimitrova 29, 568 02 Svitavy; e-mail: ma@gy.svitavy.cz

Výzkumný a vzdělávací tábor naší pobočky se v roce 2006 konal v prostoru přírodního parku Údolí Křetínky na Poličsku ve dnech 8.–11. června. Místem ubytování i výhodným pozorovacím bodem se stal hrad Svojanov, ležící nad stejnojmennou obcí v centru území parku. VVT se zúčastnili F. Bárta, K. Bejček, T. Diviš, J. Divišová, M. Fejfar, J. Galbavý, Jakub Mach a Jiří Mach.

PP Údolí Křetínky byl vyhlášen v roce 1996 a nachází se na rozhraní Poličska a Svitavska (mapovací čtverce 6364 a 6464, 49°62' N 16°43' E – Svojanov, nadmořská výška 400–700 m), přičemž jižní okraj parku kopíruje hranici Pardubického a Jihomoravského kraje. Osou rozlehlé oblasti (5 570 ha), je tok řeky Křetínky, který se zařezává s četnými přítoky do starohorních přeměněných hornin (zejména svorů, rul nebo mramorů) v délce přibližně 15 kilometrů. Pahorkatinou krajinu tvoří zejména zalesněné, nepříliš rozlehlé celky, ve kterých dominují smrk ztepilý (*Picea abies*), borovice lesní (*Pinus sylvestris*) a modřín opadavý (*Larix decidua*). V určitých partiích se nacházejí i smíšené porosty s bukem lesním (*Fagus sylvatica*) nebo javorem klenem (*Acer pseudoplatanus*). Kromě lesních ploch jsou tu i louky, slunné stráně, pole, pastviny a jen několik malých vodních ploch. Celkově jde o poměrně harmonickou a vyváženou krajinu. K hodnocení přírodních prvků existuje jen velmi málo odborných publikací. Jsou mi známy jen ornitologické průzkumové práce VERMOUZKA (1997) a DVOŘÁKA (1997), botanický průzkum lokality Bohuňovských skal (BUREŠ 2005) nebo geologický a geomorfologický popis VÍTKA (1992) stejného území. Komplexní, ale spíše všeobecnou přírodní charakteristiku území PP pak uvádí ve své práci FALTYSOVÁ *et al.* (2002).

Cílem VVT bylo mapování hnízdního výskytu některých ptačích druhů. Metodika sledování a pohybu účastníků v terénu byla volena s ohledem ke skutečnosti, že v roce 1997 provedli monitoring hnízdních populací ptáků v celém parku ornitologové Z. Vermouzek a L. Dvořák (VERMOUZEK 1997). K mapování při VVT proto bylo území rozděleno do stejných dílčích mapovacích čtverců, abychom mohli naše výsledky porovnat se situací z roku 1997, a také proto, že stejnou metodikou bude území sledováno v rámci dvouletého období let 2006 a 2007 pro potřeby Krajského úřadu Pardubického kraje. Práce v terénu probíhaly především v lesnatém okolí hradu Svojanov, vrchu Fouska, v části toků řek Hodonínka, Křetínka a Bysterského potoka, v oblasti Bohuňovských skal, v lesích „Bořiny“ a „Liščí les“ a dále u obcí Hamry, Hartmanice, Hlásnice, Svojanov, Rohozná a Předměstí. Z celkových devatenácti vymezených mapovacích čtverců území parku jich bylo při VVT navštíveno 12.

V průběhu VVT byly v území PP zjištěny 74 druhy ptáků z jedenácti řádů (pěvci 56, dravci 3, sokoli 1, sovy 3, měkkozobí 3, hrabaví 2, šplhavci 2, brodiví 1, svišťouni 1, kukačky 1 a vrubozobí 1; tab. 1). Mezi nejnějnější ornitologické výsledky patří potvrzení výskytu minimálně dvou samců pěnice vlašské (*Sylvia nisoria*) v jižní křovinaté stráni vrchu Fouska u Trpína v nadmořské výšce 590–640 m n. m. Do této doby nebyl tento druh na území Poliěska zaznamenán. Dále se podařilo v Liščím lese objevit obsazenou dutinu kulíškem nejmenším (*Glaucidium passerinum*), u hradu Svojanov puštika obecného (*Strix aluco*) se dvěma mláďaty a výra velkého (*Bubo bubo*) na hnízdišti v Bohuňovských skalách.

V lesním prostředí jsme dále pozorovali čápa černého (*Ciconia nigra*), krahujce obecného (*Accipiter nisus*), datla černého (*Dryocopus martius*), strakapouda velkého (*Dendrocopos major*), lindušku lesní (*Anthus trivialis*), budníčka lesního (*Phylloscopus sibilatrix*), králíčka ohnivého (*Regulus ignicapillus*), křivku obecnou (*Loxia curvirostra*) nebo krkavce velkého (*Corvus corax*) a řadu dalších známých ptačích druhů.

V partiích s poli, loukami a roztroušenou zelení jsme se setkali například s křepelkou polní (*Coturnix coturnix*), hrdličkou divokou (*Streptopelia turtur*), kukačkou obecnou (*Cuculus canorus*), skřivanem polním (*Alauda arvensis*), ťuhýkem šedým (*Lanius excubitor*), poměrně hojným ťuhýkem obecným (*Lanius collurio*), ojedněle s bramborníčkem hnědým (*Saxicola rubetra*) nebo s naopak hojným strnadem obecným (*Emberiza citrinella*).

V intravilánu obcí se vyskytovali například poštolka obecná (*Falco tinnunculus*), vlašťovka obecná (*Hirundo rustica*), jiříčka obecná (*Delichon urbica*), rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*), poměrně hojně rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*), konipas bílý (*Motacilla alba*) a další typické druhy.

V korytech Bysterského potoka a řek Hodonínky i Křetínky jsme zaznamenali konipase horského (*Motacilla cinerea*), skorce vodního (*Cinclus cinclus*) s mláďaty nebo poměrně hojně zpěvy samců cvrčilkly říční (*Locustella fluviatilis*).

Při exkurzi do oblasti nedaleké soustavy rybníků a nádrží u Jedlové a Stašova, které leží mimo území parku, jsme se měli možnost seznámit s nejrozsáhlejší soustavou vodních ploch na Poliěsku. Pozorovali jsme zde například bramborničky hnědé (*Saxicola rubetra*), krmící lindušky luční (*Anthus pratensis*) nebo několik labutí velkých (*Cygnus olor*), volavek popelavých (*Ardea cinerea*) a poláků chocholaček (*Aythya fuligula*).

Námi zjištěné terénní výsledky pozorování ptáků, zastížených při VVT v území přírodního parku Údolí Křetínky, jsme poskytli odboru životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu Pardubického kraje.

Souhrn

VVT v oblasti přírodního parku Údolí Křetínky na Svojanovsku se v období 8. až 11. června 2006 zúčastnilo osm zájemců. V území byla zaznamenána přítomnost 74 ptačích druhů z 11 řádů. Mezi nejvýznamnější záznamy patří zjištění zpívajících pěnic vlašských (*Sylvia nisoria*) a nález obsazených dutin puštikem obecným (*Strix aluco*) a kulíškem nejmenším (*Glaucidium passerinum*). Na tradičním hnízdišti byl pozorován ad. jedinec výra velkého (*Bubo*

bubo). Sledovali jsme i další zajímavé ptačí druhy, které patří mezi vzácnější – čáp černý (*Ciconia ciconia*), druhy typické pro tok řeky Křetínky – skorec vodní (*Cinclus cinclus*), konipas horský (*Motacilla cinerea*) nebo cvrčilka říční (*Locustella fluviatilis*), nebo druhy relativně hojné v intravilánu – např. rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*). V lesních společenstvech a zemědělské krajině jsme potvrdili přítomnost řady běžnějších ptačích druhů.

Summary

In the period of 8–11 June 2006, eight ornithologists recorded 74 bird species belonging to 11 orders during the expedition to the Křetínka river valley near Polička town (49°62'N 16°43'E – Svojanov, altitude 400–700 m; almost entirely forested highland landscape centred along the river). Of the most important findings, singing Barred Warblers (Sylvia nisoria), occupied nest cavities by Tawny Owl (Strix aluco) and Pygmy Owl (Glaucidium passerinum), and Eagle Owl (Bubo bubo) at the traditional breeding place were observed. Other rare species were recorded, such as Black Stork (Ciconia nigra). Species typically inhabiting river-basins, such as Dipper (Cinclus cinclus), Grey Wagtail (Motacilla cinerea), and the River Warbler (Locustella fluviatilis) were observed too, as well as the species inhabiting urban areas, such as Redstart (Phoenicurus phoenicurus). Also the typical forest and farming landscape species were recorded.

Literatura

- BUREŠ L. 2005: Botanický průzkum části Bohuňovských skal. *Nepublikováno, depon. Krajský úřad Pardubického kraje.*
- DVOŘÁK L. 1997: Druhové rozšíření sov v přírodním parku Údolí Křetínky. *Nepublikováno, depon. odbor životního prostředí Městský úřad Svitavy.*
- FALTYSOVÁ H. et al. 2002: Chráněná území ČR–Pardubicko, svazek IV. Okres Svitavy. *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Ekocentrum Brno. Praha.*
- VERMOUZEK Z. 1997: Ptactvo přírodního parku Údolí Křetínky. *Nepublikováno, depon. odbor životního prostředí Městský úřad Svitavy.*
- VÍTEK J. 1992: Zpráva o inventarizačním ochrannářském průzkumu navrhovaného významného krajinného prvku „Bohuňovské skály“. *Nepublikováno, depon. Krajský úřad Pardubického kraje.*

ISBN 978-80-86046-95-2

Tab. 1: Seznam zjištěných druhů ptáků v průběhu během VVT 2006 v přírodním parku Údolí Křetínky na Poličsku.

Tab. 1: The list of species recorded during the period 8–11 June 2006 in the Křetínka river valley near Polička town.

Řád / Order	Zjištěné druhy / Observed species
brodiví (<i>Ciconiiformes</i>)	čáp černý (<i>Ciconia ciconia</i>)
vrubozobí (<i>Anseriformes</i>)	kachna divoká (<i>Anas platyrhynchos</i>)
dravci (<i>Accipitriformes</i>)	káně lesní (<i>Buteo buteo</i>), krahujec obecný (<i>Accipiter nisus</i>), moták pochop (<i>Circus aeruginosus</i>)
sokolí (<i>Falconiformes</i>)	poštolka obecná (<i>Falco tinnunculus</i>)

Tab. 1: pokračování.**Tab. 1:** continuation.

Řád / Order	Zjištěné druhy / Observed species
hrabaví (<i>Galliformes</i>)	křepelka polní (<i>Coturnix coturnix</i>), bažant obecný (<i>Phasianus colchicus</i>)
měkkozobí (<i>Columbiformes</i>)	holub hřivnáč (<i>Columba palumbus</i>), hrdlička zahradní (<i>Streptopelia decaocto</i>), hrdlička divoká (<i>Streptopelia turtur</i>)
sovy (<i>Strigiformes</i>)	kulíšek nejmenší (<i>Glaucidium passerinum</i>), pušтік obecný (<i>Strix aluco</i>), výr velký (<i>Bubo bubo</i>)
kukačky (<i>Cuculiformes</i>)	kukačka obecná (<i>Cuculus canorus</i>)
svišťouni (<i>Apodiformes</i>)	rorýs obecný (<i>Apus apus</i>)
šplhavci (<i>Piciformes</i>)	datel černý (<i>Dryocopus martius</i>), strakapoud velký (<i>Dendrocopus major</i>)
pěvci (<i>Passeriformes</i>)	skřivan polní (<i>Alauda arvensis</i>), vlaštovka obecná (<i>Hirundo rustica</i>), jiříčka obecná (<i>Delichon urbica</i>), linduška lesní (<i>Anthus trivialis</i>), konipas bílý (<i>Motacilla alba</i>), konipas horský (<i>Motacilla cinerea</i>), střízlík obecný (<i>Troglodytes troglodytes</i>), skorec vodní (<i>Cinclus cinclus</i>), pěvuška modrá (<i>Prunella modularis</i>), červenka obecná (<i>Erithacus rubecula</i>), rehek zahradní (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>), rehek domácí (<i>Phoenicurus ochruros</i>), bramborníček hnědý (<i>Saxicola rubetra</i>), drozd brávník (<i>Turdus viscivorus</i>), drozd zpěvný (<i>Turdus philomelos</i>), drozd kvičala (<i>Turdus pilaris</i>), kos černý (<i>Turdus merula</i>), pěnice černohlavá (<i>Sylvia atricapilla</i>), pěnice pokřovní (<i>Sylvia curruca</i>), pěnice hnědokřídla (<i>Sylvia communis</i>), pěnice vlašská (<i>Sylvia nisoria</i>), rákosník zpěvný (<i>Acrocephalus palustris</i>), cvrčilka říční (<i>Locustella fluviatilis</i>), cvrčilka zelená (<i>Locustella naevia</i>), sedmihlásek hajní (<i>Hippolais icterina</i>), budníček menší (<i>Phylloscopus collybita</i>), budníček větší (<i>Phylloscopus trochilus</i>), budníček lesní (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>), králíček obecný (<i>Regulus regulus</i>), králíček ohnivý (<i>Regulus ignicapillus</i>), lejsek šedý (<i>Muscicapa striata</i>), sýkora parukářka (<i>Parus cristatus</i>), sýkora uhelníček (<i>Parus ater</i>), sýkora babka (<i>Parus palustris</i>), sýkora lužní (<i>Parus montanus</i>), sýkora modřinka (<i>Parus caeruleus</i>), sýkora koňadra (<i>Parus major</i>), brhlík lesní (<i>Sitta europaea</i>), šoupálek dlouhoprstý (<i>Certhia familiaris</i>), tuhýk šedý (<i>Lanius excubitor</i>), tuhýk obecný (<i>Lanius collurio</i>), sojka obecná (<i>Garrulus glandarius</i>), straka obecná (<i>Pica pica</i>), krkavec velký (<i>Corvus corax</i>), špaček obecný (<i>Sturnus vulgaris</i>), vrabec domácí (<i>Passer domesticus</i>), vrabec polní (<i>Passer montanus</i>), pěnkava obecná (<i>Fringilla coelebs</i>), zvonek zelený (<i>Carduelis chloris</i>), stehlík obecný (<i>Carduelis carduelis</i>), konopka obecná (<i>Carduelis canabina</i>), zvonohlík zahradní (<i>Serinus serinus</i>), dlask tlustozobý (<i>Coccothraustes coccothraustes</i>), hýl obecný (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>), křivka obecná (<i>Loxia curvirostra</i>), strnad obecný (<i>Emberiza citrinella</i>)